

СОЦІАЛЬНА ПЕДАГОГІКА

УДК 37.013.42

Ю. І. ЧЕРНЕЦЬКА

СЕРЕДОВИЩЕ РЕСОЦІАЛІЗАЦІЇ НАРКОЗАЛЕЖНИХ В РЕАБІЛІТАЦІЙНИХ ЦЕНТРАХ: СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНИЙ АСПЕКТ

Розглянуто середовище ресоціалізації наркозалежних осіб в реабілітаційних центрах. забезпечується відновлення соціальних зв'язків (соціальна реабілітація і соціальна адаптація), нагромадження нового соціального позитивного досвіду. Показано, що ресоціалізація можлива завдяки вивченню і засвоєнню культурних цінностей, норм, настанов, зразків поведінки, здійсненню соціальної активності наркозалежних в різних видах діяльності. Розкрито суть категорії «ресоціалізація» через категорії «соціальне середовище» і «соціальне виховання». Встановлено, що ресоціалізація наркозалежних здійснюється безпосередньо під впливом дії всієї сукупності суспільних умов (чинників середовища, що цей процес є продуктом безпосередніх відносин суб'єктів середовища (агентів), визначається впливом матеріальної культури (засобами), від яких залежить результат ресоціалізації.

Ключові слова: середовище, ресоціалізація, соціалізація, наркозалежні.

Ю. И. ЧЕРНЕЦКАЯ

СРЕДА РЕСОЦИАЛИЗАЦИИ НАРКОЗАВИСИМЫХ В РЕАБИЛИТАЦИОННЫХ ЦЕНТРАХ: СОЦИАЛЬНО-ПЕДАГОГИЧЕСКИЙ АСПЕКТ

Рассмотрено среда ресоциализации наркозависимых лиц в реабилитационных центрах, где обеспечивается возобновление социальных связей (социальная реабилитация и социальная адаптация), накопление нового социального положительного опыта. Показано, что ресоциализация возможна благодаря изучению и освоению культурных ценностей, норм, установок, образцов поведения, осуществлению социальной активности наркозависимыми в разных видах деятельности. Раскрыта сущность категории «ресоциализация» через категории «социальная среда» и «социальное воспитание». Установлено, что ресоциализация наркозависимых осуществляется непосредственно под воздействием всей совокупности общественных условий (факторов среды, что этот процесс является продуктом непосредственных отношений субъектов среды (агентов) определяется воздействием материальной культуры (средствами), от которых зависит результат ресоциализации.

Ключевые слова: среда, ресоциализация, социализация, наркозависимые.

YU. CHERNETSKA

THE RESOCIALIZATION OF DRUG-DEPENDENT PEOPLE IN REHABILITATION CENTERS: SOCIAL AND PEDAGOGICAL ASPECTS

The article deals with the resocialization of drug-dependent people in rehabilitation centers. In the of resocialization the restoration of social relationships (social rehabilitation and social adaptation), and the accumulation of new socially positive experience are ensured. Resocialization is possible through the study and assimilation of cultural values, norms, attitudes, patterns of behavior, and the implementation of social activity of drug-dependent people in various activities. The article explains the meaning of "resocialization" through the categories of "social environment" and "social education". It is proved that the resocialization of drug-dependent personality is carried out directly under the influence of social conditions (environmental factors). This process is the product of direct relations between the subjects of environment (agents) and is determined by the influence material culture (means) which depend on the result of resocialization is dependent.

Key words: environment, resocialization, socialization, drug-dependent people.

Актуальність проблеми визначається пошуком шляхів підвищення ефективності соціально-педагогічної допомоги наркозалежним у реабілітаційних центрах, яка спрямована на реалізацію головної мети - повторне входження колишньої наркозалежної особи в соціум.

Метою статті є розгляд ключових питань проблеми створення середовища ресоціалізації наркозалежних осіб у реабілітаційних центрах, що дасть змогу забезпечити такій особі умови для відновлення здоров'я, соціальних зв'язків та набуття нового соціального позитивного досвіду.

Аналіз праць представників соціально-педагогічної науки І. Звереві, Л. Коваль, Л. Міщик, А. Рижанові, С. Хлебик переконує, що для вирішення поставленого нами завдання стосовно з'ясування сутності середовища ресоціалізації наркозалежних осіб розгляду соціалізаційної парадигми недостатньо. Соціалізацію особистості досліджували українські вчені: Н. Лавриненко, М. Лукашевич, М. Москаленко, С. Савченко, С. Харченко. Окремим питанням ресоціалізації різних категорій осіб, зокрема, ресоціалізації правопорушників присвячені роботи Н. Калашник, О. Караман, С. Горенка; розгляду проблем соціального середовища приділено увагу в дослідженнях О. Безпалько, А. Мудрика, С. Харченка; профілактики впливу чинників середовища, що формує наркотичну залежність, стосується науковий доробок В. Безпалька, Н. Максимової, А. Нагорної та ін. Однак проблему створення середовища ресоціалізації наркозалежних в реабілітаційних центрах досліджено недостатньо.

Сукупністю різноспрямованих зв'язків особистості із зовнішнім світом, у центрі якого перебуває індивід, є базис особистості. Тож зміст ресоціалізації - це цілеспрямоване управління цим процесом у форматі соціальної реальності. В зв'язку з цим питанням нашого дослідження буде розгляд того середовища, яке є органічним для ресоціалізації наркозалежних осіб.

Соціальне середовище, будучи однією з провідних дефініцій соціальної педагогіки, узагальнено розглядається як «складне багаторівневе утворення, конкретний прояв суспільних стосунків, що мають місце в суспільстві, в якому живе та розвивається особистість; сукупність соціальних умов життєдіяльності людини (сфери суспільного життя, соціальні інститути, соціальні групи), що впливають на її свідомість та поведінку» [2, с. 94]. Його визначають також як: суспільні і духовні (на відміну від фізичних) умови існування, формування і діяльності людини [9, с. 426]; чинник впливу на особистість [6, с. 48]. Деякі сучасні вчені трактують соціальне середовище: в широкому розумінні (макросередовище) як суспільно-економічну систему загалом - виробничі сили, сукупність суспільних відносин і інститутів, суспільна свідомість, культура суспільства; у вузькому розумінні (мікросередовище) як безпосереднє оточення людини - сім'я, трудовий, навчальний та інші колективи, референтні групи, об'єднання за інтересами.

Розглянемо авторську концептуальну ідею про те, що в середовищі ресоціалізації одночасно спеціально організовуються процеси соціального виховання і соціального навчання, оскільки тільки за умов домінування цих двох процесів можна отримати позитивний результат ресоціалізації наркозалежної особи, тоді як негативні впливи стихійної соціалізації обмежені рамками середовища ресоціалізації. Середовище ресоціалізації за змістом і суттю - частина загального соціального середовища, основою для виокремлення якого є його специфічність, що полягає у підвищеному рівні соціальної ізоляваності, керованому характері впливів чинників стихійної соціалізації. Аналіз наукових досліджень з цього питання виявив неоднозначність сутнісного розуміння терміна «середовище ресоціалізації»; крім того, цей термін майже не досліджено стосовно категорії наркозалежних осіб.

Спираючись на загальні визначення соціального середовища, виокремимо власне розуміння соціального середовища в світлі ідей ресоціалізації наркозалежних або середовища ресоціалізації наркозалежних, котре в дослідженні будемо розуміти як сукупність умов, що забезпечують наркозалежній особі можливість для відновлення здоров'я (фізичну і психологічну реабілітацію), соціальних зв'язків (соціальну реабілітацію), наявність нового соціально позитивного досвіду на основі вивчення і засвоєння культурних цінностей, норм, настанов, зразків поведінки, а також здійснення соціальної активності в різних видах діяльності.

На відміну від результату соціального виховання (соціальності), результат соціалізації не є гарантовано позитивним, адже процес соціалізації, набуваючи стихійного характеру, безпосередньо та опосередковано впливаючи на особистість, не завжди розгортається в позитивних умовах. Окрім того, будучи частиною соціуму, особистість інколи не має

можливості вивільнитися від тієї частини соціуму, яка чинить негативний вплив, виникає викривлена соціальна взаємодія, що впливає на функціонування особистості в середовищі.

Ми свідомо акцентуємо увагу на питаннях, які висвітлюють сенс ресоціалізації через категорії «соціальне середовище» і «соціальне виховання», оскільки такий підхід дає змогу розкрити зовнішні ознаки досліджуваного процесу, характеризуючи ресоціалізацію як соціальне ціле, що забезпечує існування певної спільності людини і середовища, а також розвиток особистості.

Надзвичайної ваги у вивченні середовища ресоціалізації набуває потреба в аналізі чинників, що найкраще забезпечує ресоціалізацію наркозалежних. Оскільки всім негативним впливам стихійної соціалізації, яка розгортається в соціальному середовищі, запобігти не можна, виникає необхідність організації керованої соціалізації (соціального виховання) для наркозалежних у спеціально створених умовах, що сприятимуть ресоціалізації наркозалежних через своєрідну «ізолюваність» від негативної дії факторів, агентів, засобів соціалізації. Виходячи із дискретного (перервного) характеру процесу соціального виховання, яке відбувається в певних організаціях, обмежене певними місцем і часом, зауважимо, що недостатність позитивних впливів стихійної соціалізації, спричинену ізолюваністю наркозалежних в середовищі ресоціалізації, можна компенсувати спеціально створеними правовими, матеріальними і духовними умовами соціального розвитку і самореалізації наркозалежних у середовищі ресоціалізації.

У контексті нашого дослідження розглядатимемо процес ресоціалізації наркозалежних як такий, що здійснюється безпосередньо під впливом дії всієї сукупності суспільних умов (чинників середовища), є продуктом безпосередніх відносин суб'єктів середовища (агентів) суспільного життя між собою, визначається певними способами, продуктами матеріальної культури (засобами), від яких, власне, і залежить результат ресоціалізації.

Визначаючи чинники середовища, наголосимо, що в загальному вигляді Л. Мардахаєв розуміє їх як все те, що безпосередньо і опосередковано впливає на людину: сім'я, школа, органи влади, засоби масової інформації, молодіжні та інші об'єднання тощо [4, с. 63]. Незважаючи на неоднозначність розуміння науковцями чинників соціалізації і чинників середовища, всі вони, так чи інакше, впливають на розгортання процесів із досліджуваної нами понятійної тріади. Зазначимо, що в сучасній соціальній педагогіці чинники розподіляються на: мега- (космос, планета, світ), макро- (країна, етнос, держава), мезо- (місце і тип поселення, приналежність до субкультури) і мікрочинники (групи однолітків, сусіди, сім'я, організації) [6, с. 10]. Рівні їхнього впливу та реалізації співвідносні з масштабами спільнот, тому виокремлюють соціальні (соціально-політичні, економічні, національні особливості розвитку особистості, в т. ч. якість життя, екологічна ситуація, виникнення екстремальних соціальних обставин тощо) та індивідуально-особистісні (своєрідність життєвого шляху особистості) чинники [7, с. 13].

Чинники середовища, що зумовлюють розгортання процесу ресоціалізації, на відміну від інших двох процесів з досліджуваної нами понятійної тріади, мають переважно опосередкований (керований характер), хоча також розгортаються на макро-, мега- і мікрорівнях.

Чинниками ре соціалізації, вважає Н. Лавриченко, є фактично вся сукупність суспільних явищ, які мають людиноформуючий вплив, починаючи з глобальних історичних обставин та суспільної ситуації в усіх її конкретних вимірах і показниках [3, с. 68]. Тому зрозуміти вплив чинників середовища, яке формує ресоціалізовану особистість, допоможе аналіз негативних чинників сучасного соціального середовища, уникаючи впливу яких шляхом створення середовища ресоціалізації, можна понизити рівень їх дії, отже, максимально повернути раніше залежну особу до повноцінного життя в суспільстві.

Спираючись на дослідження чинників соціального середовища, відзначимо, що ті з них, які безпосереднього відіграють активну роль у процесі ресоціалізації наркозалежної особистості, будемо називати чинниками ре соціалізації. Найбільш вагомими з них є чинники середовищні, особистісні та виховні [4, с. 47].

Зважаючи на ізолюваний характер середовища ресоціалізації, вважатимемо цю характеристику середовища найпотужнішим середовищним чинником ресоціалізації, оскільки за таких умов послаблюється дія на наркозалежного стихійних впливів (кризових і конфліктних

ситуацій, нестабільності соціального середовища), отже, створюються позитивні умови для повернення наркозалежного до повноцінного життя. Разом з тим, проведене нами емпіричне дослідження показує, що за умови довготривалого перебування в середовищі ресоціалізації виникає певна соціальна депривація, під якою розуміють позбавлення або обмеження життєво важливих потреб людини (в близьких стосунках з родичами, особами протилежної статі, вільного вибору різних видів діяльності, освіти, просування в професійній сфері) [8, с. 8].

Соціальна деривація в деяких випадках має характер невимушеної, пролонгованої соціальної ізоляції реабілітованих/ресоціалізованих осіб. Через брак соціального досвіду спілкування та взаємодії в умовах стихійної соціалізації ця ізоляція виражається у взаємодії з обмеженою групою осіб (переважно зі схожими проблемами наркозалежності в тому ж обмеженому середовищі, створюючи подружні, партнерські і професійні стосунки, обираючи рід професійної діяльності, пов'язаний із реабілітацією нарко- та алкозалежних тощо) [11, с. 157]. Компенсуючи цю особливість середовища ресоціалізації, створивши додаткові, сприятливі для соціальної взаємодії умови, можна подолати проблему соціальної деривації наркозалежних і підсилити дію цього середовищного чинника.

Особистісні чинники ресоціалізації пов'язані з особливостями особистісного розвитку наркозалежного. До них відносять фізичні, соціальні, психологічні, юридичні особливості наркозалежної особи. Серед найвагоміших чинників для сприяння ресоціалізації відзначають вік (найсприятливіший - молодий вік), високу стійку мотивацію на одужання, високу самооцінку, стабілізацію стану здоров'я наркозалежного, прагнення повернення до соціального статусу [10, с. 30-31]. Специфічними особистісними чинниками для ресоціалізації наркозалежних осіб визначено такі релізерні чинники. Вони розподіляються на соціально-психологічні або тригери (зустрічі зі знайомими, які є споживачами наркотиків, спогади про вживання), індивідуально-психологічні (низька переносимість стресу, дискомфорту), біохімічні (характер протікання метаболічних процесів), інтоксикаційну установку наркозалежного (ставлення людини до ейфорізуючої речовини) [5, с. 62-63].

До виховних чинників ресоціалізації відносять: сформованість активної життєвої позиції, високу пізнавальну активність для можливості оволодіння соціально позитивними навичками взаємодії, опанування безконфліктних, соціально схвалених моделей поведінки, можливість здійснювати самовиховання і перевиховання, долати дефекти характеру [10, с. 30-31].

Підсилюють дію чинників середовища ресоціалізації соціальні суб'єкти, яких в соціальній педагогіці називають агентами ресоціалізації. У довідковій літературі зазначається, що агентами соціалізації прийнято вважати людей, установи, діючі соціальні суб'єкти, за допомогою яких людина соціалізується завдяки процесам навчання, комунікації, прилучення до культури. Безпосередніми суспільними інструментами та інституціями (агентами), завдяки дії яких відбувається соціалізація молоді, є політичні, правові, адміністративні інституції, система суспільної освіти і виховання, соціальні групи та спільноти різного рівня і, насамперед, сім'я [3, с. 69]. Дійсно, одним із впливовіших агентів ресоціалізації наркозалежної особи, як показує реальне життя і підтверджують дослідження, є сім'я. Від неї багато в чому залежить кінцевий результат ресоціалізації. Особливістю родини є специфічне соціальне новоутворення «співзалежність», під якою розуміють патологічну афективно забарвлену залежність від наркозалежної особи, коли центрованість на її житті може призвести у решти членів сім'ї до порушень соціальної адаптації та особистісних деформацій [1, с. 14]. Створивши в середовищі ресоціалізації певну систему взаємодії з цими агентами, суть якої зводиться до трансформації уявлень батьків про проблему залежності їх члена родини від індивідуально-особистісного до системного підходу, модифікацію проникнення особистісних меж між підсистемами «батьки - діти», соціальне навчання підсистем конструктивних способів взаємодії, можна підвищити успішність процесу ресоціалізації наркозалежних.

Агентами ресоціалізації є ті ж соціальні інституції, що задіяні у процесі соціалізації: родина, школа, трудовий колектив, навчальні заклади, громадські організації та ін. Однак в дослідженні ресоціалізації наркозалежних осіб, коли йдеться про запобігання десоціалізації наркозалежних, родина і громадські організації - радше додаткові агенти ресоціалізації. Враховуючи це, необхідно звернути увагу на вивчення питання спеціально створених умов у соціальному середовищі для ресоціалізації наркозалежних із залученням агентів ресоціалізації.

Перетворення наркозалежної особистості на суб'єкта власної життєдіяльності під впливом інших суб'єктів (агентів) зі схожим соціальним досвідом є, власне, процесом ресоціалізації, який повноцінно розгортається тільки в спеціально створеному середовищі. Доповнюючи цю тезу результатами аналізу праць дослідників з проблеми суб'єктності (М. Боритко, С. Савченко, О. Севастьянова, С. Харченко й ін.), можна зробити методологічно важливий висновок, що в такому середовищі реалізується взаємодія реабілітантів один з одним, з консультантом із хімічної залежності, соціальним педагогом, психотерапевтом, психологом, лікарем-наркологом, навколишнім світом загалом. Результат визначається не лише якістю та кількістю соціальних впливів, а й рівнем мотивації наркозалежних, активністю, характером інтересів, вмінням спілкуватися та іншими рисами, притаманними особистості. Отже, на емпіричному рівні необхідно розглядати життєдіяльність наркозалежних під час їх ресоціалізації у спеціально створеному середовищі, в якому органічно поєднуються процеси відновлення здоров'я (фізична і психологічна реабілітація), здобуття нових моделей соціально схваленої поведінки, соціальне виховання, соціальний розвиток особистості, здобуття позитивного життєвого досвіду, соціальна адаптація до оточуючих та суспільства загалом.

Розкриваючи проблеми впливу агентів ресоціалізації, варто звернутися до вивчення питання впливу засобів ресоціалізації. Розглянемо тлумачення засобів соціалізації, під якими в соціальній педагогіці розуміється широкий набір засобів, специфічних для того чи іншого суспільства (продукти матеріальної культури, елементи духовної культури, стиль і зміст спілкування, методи заохочення і покарання в сім'ї тощо) [6, с. 11]. Відомо, що саме завдяки цим засобам особистість має можливість адекватно відповідати завданням і вимогам суспільного життя як підґрунтя соціальної інтеграції та консолідації суспільства. На думку Н. Лавриченко, це стосується таких інтегральних та інтегративних засобів, як мистецтво, культура, засоби масової комунікації тощо [3, с. 69].

Вплив традиційних засобів, що є атрибутами стихійної соціалізації, дуже обмежений в умовах середовища ре соціалізації. Тож, оскільки засоби ресоціалізації, як і засоби соціалізації, визначаються позитивними і негативними, формальними і неформальними санкціями [6, с. 11], поведінка наркозалежних осіб у середовищі ресоціалізації приводиться до відповідності з прийнятими в соціальному середовищі зразками, нормами і цінностями.

Стосовно ресоціалізуючого впливу засобів ресоціалізації у вузькому розумінні є засоби регулятивні: норми і правила спілкування в середовищі ресоціалізації, нормативно-правові і законодавчі акти, внутрішні правила, режим тощо; виправні (корекційні), які забезпечуються системою корекції особистісних вад розвитку, відновлюють деформовану (асоціальну, девіантну, делінквентну, адиктивну) поведінку наркозалежної особи - праця, система заохочення і покарання, фізичне навантаження, спорт; духовні і моральні, обумовлені релігійними канонами і морально-етичними підвалинами - засоби мистецтва і релігії.

Таким чином, середовище ресоціалізації наркозалежних осіб створюється в реабілітаційних центрах для відновлення соціальних зв'язків наркозалежних, формуючи умови для соціальної реабілітації та соціальної адаптації, а також отримання нового соціально позитивного досвіду. В такому середовищі особистість засвоює культурні цінності, норми, настанови, зразки поведінки, реалізує свою соціальну активність в різних видах діяльності. Ресоціалізація наркозалежних здійснюється безпосередньо під впливом всієї сукупності суспільних умов (чинників середовища). Цей процес є продуктом безпосередніх відносин суб'єктів середовища (агентів), визначається впливом матеріальної культури (засобами), від яких залежить результат ресоціалізації.

Перспективними напрямками дослідження стане проблема створення збагаченого середовища ресоціалізації наркозалежних осіб і змістовного наповнення цієї інноваційної категорії.

ЛІТЕРАТУРА

1. Ваисов С. Б. Наркотическая и алкогольная зависимость: практическое руководство по реабилитации детей и подростков / С. Б. Ваисов. - СПб.: Наука и техника, 2008. - 272 с.
2. Енциклопедія для фахівців соціальної сфери / за заг. ред. І. Д. Звереві. - 2 -ге вид. - К.; Сімферополь: Універсум, 2013. - 536 с.
3. Лавриченко Н. М. Педагогіка соціалізації: європейські абрисы / Н. М. Лавриченко. - К.: ВіРА ІНСАЙТ, 2000. - 444 с.

СОЦІАЛЬНА ПЕДАГОГІКА

4. Мардахаев Л. В. Социальная педагогика: учебник / Л. В. Мардахаев. - М.: Гардарики, 2005. - 269 с.
5. Методичні рекомендації з питань організації та функціонування центрів ресоціалізації наркозалежних / Державний інститут проблем сім'ї та молоді. - К., 2004. - 200 с.
6. Мудрик А. В. Социальная педагогика: учеб. для студ. пед. вузов; под ред. В. А. Слостенина. - 3-е изд., испр. и доп. / А. В. Мудрик. - М.: Изд. центр «Академия», 2000. - 200 с.
7. Соціальна педагогіка: підручник / за ред. А. Й. Капської. - К.: Центр навч. літератури, 2006. - 468 с.
8. Соціальні служби - родині: розвиток нових підходів в Україні / за ред. І. М. Григи, Т. В. Семігіної. - К.: Дата Банк Україна, 2008. - 128 с.
9. Соціальна робота: короткий енциклопедичний словник. - К.: ДЦССМ, 2002. - 536 с.
10. Соціально-педагогічна робота з ресоціалізації наркозалежних в умовах реабілітаційних центрів: науково-методичний посібник для студентів спеціальності «Соціальна педагогіка» / уклад.: С. Я. Харченко, О. І. Рассказова, Ю. І. Чернецька. - Х. : ХГПА, 2015. - 120
11. Чернецька Ю. І. Профілактика соціальної дери́вації наркозалежних в процесі їх ресоціалізації в умовах реабілітаційних центрів / Ю. І. Чернецька // Матеріали 18 Міжнародного молодіжного форуму «Радиоелектроника и молодежь в XX веке»: сб. материалов форума. Т. 8. - Х.: ХНУРЗ, 2014 - С. 156-158.

REFERENCES

1. Vaisov S. B. Narkoticheskaya i alkogolnaya zavisimost: prakticheskoe rukovodstvo po reabilitatsii detey i podrostkov / S. B. Vaisov. - SPb: Nauka i tekhnika, 2008. - 272 s.
2. Entsiklopedu'a dlia fahivtsiv sodalnoi sfery / za zag. red. I. D. Zverevoi. - 2-ge vyd. - K.; Simferopol: Unrversum, 2013. - 536 s.
3. Lavrichenko N. M. Pedahohuka sotsializatsii: yevropeisk abrysy. - K.: VRA ENSAJT, 2000. - 444 s.
4. Mardahaev L. V. Sotsialnaya pedagogika: uchebnik / L. V. Mardahayev. - M.: Gardariki, 2005. - 269 s.
5. Metodichni rekomendatsii z pytan orhanizatsii ta funktsionuvannia tsestriv resotsializatsii narkozaleznyh / Derzhavnyi mstytut problem s^yi ta molodr - K., 2004. - 200 s.
6. Mudrik A. V. Sotsialnaya pedagogika: ucheb. dlya stud. ped. vuzov; pod red. V. A. Slastenina. - 3-e izd., ispr. i dop. / A. V. Mudrik. - M. : Izdatelskiy tsentr "Akademiya", 2000. - 200 s.
7. Sotsialna pedahohika: pidruchnyk / za red. A. Y. Kapskoi. - K.: Tsentr navchalnoi Uteratury, 2006. - 468 s.
8. Sotsialni sluzhby - rody^: rozvytok novyh pidhodiv v Ukraine / za red. I. M. Hryhy, T. V. Semygmoi. - K.: Data Bank Ukraina, 2008. - 128 s.
9. Sotsialna robota: korotkyi entsyklopedychnyi slovnyk. - K.: DCSSM, 2002. - 536 s.
10. Sotsialno-pedahohichna robota z resotsializatsii narkozaleznyh v umovah reabilitatsiinyh tsestriv: naukovo-metodychnyi pos&nyk dlia studentiv spetsialnosti „Sotsialna pedahohika” / uklad.: S. Ya. Narchenko, O. I. Rasskazova, Yu. I. Chernetska. - Kh.: HGPA, 2015. - 120 s.
11. Chernetska Yu. I. Profilaktyka sotsialnoi derivatsii narkozaleznyh v protsesi ih resotsializatsii v umovah reabilitatsiinyh tsestriv / Yu. I. Chernetska // Materialy 18 Mezhdunarodnogo molodezhnogo foruma «Radioelektronika i molodezh v XX veke»; sb. materialov foruma. T. 8. - Kh.: HNURZ, 2014. - S. 156-158.

УДК: 378.091.2:364-43

С. Ю. СУРГОВА

ЦІЛЕМОТИВАЦІЙНИЙ КОМПОНЕНТ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПРАЦІВНИКІВ ДО ПРЕВЕНТИВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ: РЕЗУЛЬТАТИ ДІАГНОСТИЧНОГО ОБСТЕЖЕННЯ

Висвітлено методику визначення сформованості ціле мотиваційного компоненту готовності до превентивної діяльності майбутніх соціальних працівників. Проведена експериментальна діагностика рівня сформованості цілемотиваційного компонента готовності до превентивної діяльності дозволяє зробити висновок, що загальний цього компонента можна оцінити як достатній і елементарний (з перевагою достатнього). Встановлено, що ефективне формування цілемотиваційного компонента готовності можливе лише за умови збагачення змісту професійно-практичної підготовки майбутніх соціальних працівників положеннями і пріоритетними напрямками превентивної діяльності.

Ключові слова: превентивна діяльність, цілемотиваційний компонент, превенція, готовність до превентивної діяльності, майбутній соціальний працівник, коефіцієнт готовності.